

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. marca 1882.

Obseg: Koliko šol potrebuje v sedanjem času kmetijsk stan? — Posestnikom, oziroma občinskim zastopom in županstvom trnovsko-uremske doline v prevdarek. (Konec.) — Gospodarske novice. — Naznanila konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna. (Konec.) — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Dalje.) — Česki kralj Karol I. (Dalje.) — Popotne črtice. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kakih šol potrebuje v sedanjem času kmetijski stan?

Spisal Anton Derganc.

V 5. številki letošnjih „Novic“ izrazili smo s svojo lastno skušnjo pridobljeno si prepričanje, da ste temelj narodnega izobraženja znanosti: pedagogika in kmetijstvo. Obe stroki ste osobito dandanes zeló važni in neobhodno potrebni postali za pravi vspeh kmečke ljudske šole; pa ravno oni se večidel splošno še zanemarljate. Naloga ljudskih odgojiteljev mora najprva ta biti, da vzgojajo svoje kmečke otroke za npravne, poštene, skrbne in delavne gospodarje, ter jih pripravljajo za njih lep kmetijski stan. Kaj pomaga kmečkemu očetu, ako se njegov sin le za polovico ali celó samo za tretjino človeka in kmeta izreja, ter se ga na račun npravne in srčne omike in mesto s podukom za kmečki stan neogibno potrebnih znanosti nasituje še z raznimi neprebavljivimi duševnimi jedili, da se potem svojemu lastnemu stanu izneverja! Ljudske šole morajo biti v občé v prvi vrsti vzgojevalne šole in v drugo učilnice na kmetih, zraven pa še kmetijske šole, v katerih se učitelj pri celi vzgoji in pri vseh predmetih ozira na potrebe svojih otrok za njih prihodnji stan.

Kaj pa so vzgojevalne šole? Učni zavodi, kateri so si na svoj prapor zapisali versko npravno odgojo otrok, ki delujejo pri vsaki šolski mladini neprenehoma na žlahnenje srca in na vtrjenje volje v dobrem, ter smatrajo za pravi smoter ljudske prosvete vzgojo vsega naroda v spolnovanji domačih čednosti in zbujanji npravnega značaja, imenujejo se vzgojevalne šole; one morajo postati tudi vzor (ideal) prihodnje ljudske šole. Jeli so v resnici potrebni današnjemu času taki zavodi? Uže važna naloga, ki jo ima šola izpolnovati, kakor tudi žalostne družbinske razmere in osobito zeló slabi vzgledi sedanjega časa, ki vplivajo na odgojo mladine, zahtevajo z neogiblivo in zapovedljivo silo, da se morajo vse šole preustrojiti v odgojevalne šole. Da je ta zahteva čisto opravičena, živo pričajo tudi divji izrastki današnje dôbe.

Ako pogledamo nekoliko v statistiko našega časa, v kateri najdemo zapisane zmote in pregrehe raznih stanov, moramo hoté ali nehoté priznavati, da se božje

in človeške zapovedi in ukazi ne samo ne izpolnujejo, ampak zaničujejo in zasramujejo. Mnogovrstni umori, tatvine in roparije, krive prisege, razuzdanost, požrešnost in pijanost, splošno izvpačevanje živeža in druge ostudne prevarljivosti pri trgovinstvu in obrtniji, so nam živi dokazi, da npravno življenje danes skoraj čisto nič ne veljá in da odkritosrčnost, dobrosrčnost, priproste lepe šege in domoljubne razmere pri sedanjem rodu čedalje bolj ginejo. Nepoštenost, nezvestoba, nezanesljivost, pregrehe, ki jih nahajamo med posli obojega spôla; podkopalni in razdejavni nameri pogubljivega socializma kažejo nam tudi nizke stanove v zeló slabem moralnem stanju. Pa tudi naša šolska mladina ni taka, kakor si jo nekateri domišljujejo, ki šole le od zunaj vidijo, ter si jo le v vzoru mislijo, kakoršna bi morala biti, v resnici pa vendar-le ni. Iz vseh krajev naše daljne in ožje domovine slišijo se pritožbe o bolj in bolj množéči se razuzdanosti, o nepokorščini in upornosti in trdoglavnosti šolske mladine; ljubezen in udanost do starišev in učencikov ste dve uže čisto redki čednosti naših otrok. — Kako more li šola tem hudim oviram npravnega življenja pri šolski mladini protiviti, da ne dospejo do vrhunca, ker bi bilo potem prepozno zdravila iskati zoper bolezn, katere bi se ne mogle več ozdraviti! Zoper te pregrehe ni družega zdravila, kakor to, da se uže iz src malih otrok izkoreninijo divji izrastki, kateri potem zadušé najlepše mladike npravnih čednosti; to se pa more le zgoditi z versko npravno vzgojo in na ta način, da se ves poduk tako uredi, da ustreza v vsem odgojevalnim zahtevam.

Kak poduk imenujemo pa vzgojevalen? Ako se mlad vojak pripravlja v vojaški šoli za izpit častnika ali pa trgovski mladeneč v trgovski šoli za trgovinsko skušnjo, se niti pri prvem niti pri drugem ne vpraša po družem kakor po tem, je li dotični človek naučil se, kar se zahteva od njega pri izpitu; tak poduk je neizgojevalen. V taciš šolah, v katerih se pripravljajo učenci le za posebne stroke, ter se le enostransko izobrazujejo, se ne podučujejo vzgojevalno. Ako se pa pri poduku gleda na splošno omiko, na vzgojo uma in volje in na požlahnenje srca na versko npravni podlagi, pravimo, da se taki otroci vzgojevalno podučujejo.

(Konec prihodnjič.)

Kakih šol potrebuje v sedanjem času kmetijski stan?

Spisal Anton Derganc.

(Konec)

V drugi vrsti morajo biti pa ljudske šole na deželi tudi zavodi, v katerih se pripravljajo otroci za dejansko kmetijsko življenje. Ako boče pa učitelj v tem obziru svojo nalogo izvrstno izvršiti, mora biti sam dobro podkovan v kmetijskih gospodarskih znanostih in se na vse strani soznaniti s kmetijskimi razmerami in gospodarskimi potrebami sploh, osobito pa taistega kraja, kjer službuje. Pri poduku mora vse porabiti, kar more pripraviti ljudstvo do prave narodne prosvete; on mora toraj najprvo ozirati se na kmečke potrebe svojih šolskih otrok, povod k temu dajejo mu stotere priložnosti, vsak predmet je zato pripraven. Kar se tiče poduka v posameznih predmetih, mora biti tako praktičen, da bodo potem otroci, ko začno samostojno gospodariti, vse nauke zamogli v dejansko življenje prevesti. — Iz računstva naj daje učitelj deci račune iz kmetijskega življenja, katere bode v različnih slučajih pri kmečkem gospodarstvu lahko porabila; ker se pa z računstvom posebno uri pamet in bistri otročji um, naj pazi učitelj zlasti pri kmečki mladini na to, da pripravlja ravno z računskimi vajami njen um in njeno pamet za praktično življenje, da bode potem znala razumno gospodariti in natančno preračunati vsako najmanjšo podvzetje, ter začela pri krajcarji hraniti in paziti na vsako malenkost pri kmečkem gospodarstvu. Pri čitanji berila zamore učitelj otroke v raznih kmetijskih strokah z mnogovrstnimi, za to pripravnimi vajami posredno podučevati ter jim veselje in pogum dajati za prihodnji kmetijski stan. Najlepšo priložnost za to ima pa učitelj pri zemljepisu in prirodoslovji; tu zamore otroke soznaniti s kakovostjo zemlje in podnebja njih rojstvenega kraja, s koristnimi, za domačo rabo in za obrtnijo potrebnimi rudninami in rastlinami, s koristnimi in škodljivimi živalimi, z domačimi pridelki v poljedelstvu in sadjereji, tako tudi z domačo obrtnijo, z eno besedo z vsem, kar mu rodi njegova rojstvena zemlja in prinaša domača obrtnost. Na ta način ne vcepljuje pa učitelj svojemu učencu samo veselja do kmetije, marveč tudi ljubezen do daljne in ožje njegove domovine. Vrh tega bi se moral prirodoslovski nauk kolikor mogoče združiti tudi s sadjerejo, da bi se namreč dečki, ki so spolnili že deseto leto, vadili v požlahnenji sadnega drevja itd. Ker je pa pri gospodarstvu eden najvažnejših faktorjev v hiši gospodinja, katera podpira, kakor pravi uže stari pregovor, tri vogle hiše, mora toraj ljudska šola tudi za dekliško vzgojo na deželi ravno tako, če ne bolj še, skrbeti, kakor za deško. Najprvo se mora pri tej vzgoji gledati na to, da se izrejšajo na naših ljudskih šolah sploh dobre in verne matere, kajti te se dandanes zelo redko nahajajo. Dajte nam dobrih mater in potem se bodo tudi sedanje žalostne družinske razmere takoj predrugačile. V rokah dobre gospodinje počiva blagostanje cele hiše, v rokah matere-gospodinje leži bodočnost vsega naroda, vsaj je materi izročena odgoja dece, „nade domovine“. Kakor bi se morali dečki od 10. leta naprej podučevati uže v sadjereji, bi se morala tudi dekleta v teh letih soznanjati z najvažnejšimi pravili v gospodinjstvu. Ker pa pri nas na Kranjskem traja šolska dolžnost do 12. leta, da morajo namreč otroci vsakdanjo šolo obiskovati, dokler niso spolnili 12. leto, od tega leta do 14. pa v zimskem tečaju ponavljalno šolo, v kateri se pa ne učé čisto nič novega — zaradi tega je ta šola tudi sploh zelo slabo obiskovana — bi bilo ravno v teh letih neogibno potrebno, da bi se

nauk o umnem kmetijskem gospodarstvu in gospodinjstvu v tej šoli nadaljeval, to se pravi, da bi se ponavljavne šole spremenile v kmetijske nadaljevalne šole, potem bi imele te šole še le pravi pomen.

Zapisnik državnih žrebcev Noriškega plemena, kateri so se nastavili po subvenciji za čas pojatve leta 1882.

Za leto 1882. je nastavljenih na Kranjskem 26 državnih žrebcev, katere imajo zasobniki po subvenciji, in sicer:

V kamniškem okraji 8:

V Imovici 1 rujavec;
v Trzini 1 črnorujavec;
v Vodichah 1 črnoglavec;
v Lahovičah 1 rudečkast rujavec;
v Kapljivasi 1 temnorujavec;
v Škrjančevem 1 tigrast podlasičar;
v Beričevem 1 črnoglavec;
v Suhadoljah 1 serec.

V kranjskem okraji 7:

V Stražišči 2, tigrast vranec in lisec;
na Pristavi 1 tigrast vranec;
v Železnikih 1 rudečkast rujavec;
na Praprotni Polici 2, serec in višnjev rujavec;
v Podrečah 1 črnoglavec.

V radoljiškem okraji 10:

V Zagoricah 1 serec;
v Žerovnici 2, kostanjevec in rudečkast belec;
v Gorjah 2, sivkast belec in rujavec;
v Bistrici 1 kostanjevec;
v Srednji Vasi 1 temen kostanjevec;
na Zgornjem Otoki 2, kostanjevec in svitel rujavec;
v Presrenah 1 črnkast belec.

V ljubljanskem okraji:

Na Pešati 1 kostanjevec.

Zapisnik državnih žrebcev,

kateri so nastavljeni v žrebčarskih postajah za leto 1882.

Za čas pojatve v letošnjem letu je po 16 žrebčarskih postajah razdeljenih 34 žrebcev, in sicer:

V ljubljanskem okraji 10:

Na Selu 2, rujavec angleške mešane krvi, in meden belec, jutrovec iz Štajarskega;
na Studenci 4, belec Lipičan, meden belec Lipičan, svitel rujavec, angleške mešane krvi in svitel lisec Lipičan;
na Vrhnikih 2, meden belec Radovčan, mešan jutrovec in temen lisec Norfolčan;
v Horjulu 2, rujavec angleške mešane krvi in svitel rujavec Anglež domačega plemena.

V krškem okraji 8:

V Rakovniku 2, rujavec angleške mešane krvi in rujavec angleški Radovčan;
v Spodnji Brezovici 3, svitel rujavec angleške mešane krvi, belec Lipičan in svitel lisec Lipičan;